

1

Geachte ouders en vrienden van het Christelijk onderwijs.

Op 30 december jl. was het 41 jaar geleden, dat ik als hoofd van de Geref. School alhier geïnstalleerd werd door D.H. Bulder. Bij die gelegenheid heb ik het volgende gesproken.

.....

41 Jaar mocht ik mijn werk verrichten en nu ik aan het einde van dit tijdperk ben gekomen, is het mij een behoefte den afgelegden weg in vogelvlucht te overzien om met u God te danken voor Zijn groote liefde, Zijn gadelooze ontferming, Zijn wonderlijke leiding aan mij en de school geschonken. Deze avond moet in het teken staan van Soli Des Gloria, Gode alleen de eer. Van Gods kant enkel trouw, bij ons trouweloosheid; bij Hem oneindige liefde, bij ons zoveel liefdeloosheid. Wonderlijk heeft onze God al die jaren gezorgd.

Da Costa zong in de [Hagar](#) van de kinderen Israels in de woestijn, dat ze omstuwd waren van tekenen Gods. Het woord omringd was te zwak. Zoo is het ook met ons geweest in de vervlogen jaren. Als we de zegeningen zouden tellen één voor één, kwamen we nooit klaar. God is de bron van alle goede gaven en volmaakte giften. Maar daarom mogen we elkaar nog wel bedanken, mits we nooit met dien dank in ons zelf eindigen, maar alle eer en glorie zelf afwijzend, de krans eerbiedig leggen voor den troon van het Lam, om dan te jubelen: hallelua, eeuwig dank & eere, lof, aanbidding, wijsheid kracht, worde op aarde en in den hemel, Heere voor Uw liefde U toegebracht.

2

De schoolvereniging, genaamd "De Gereformeerde School te Vroomshoop" gemeente Den Ham, had in 1899 al rechtspersoonlijkheid aangevraagd, maar het was januari 1905 voor het eerste onderwijs gegeven kon worden. Vroomshoop was een veenkolonie en van de bevolking gold voorzeker: Niet veel rijken, niet veel edelen. In 1901 kwam echter het ministerie Kuyper en daardoor werden de vooruitzichten gunstiger. En Ds. Bulder was een man die van aanpakken hield. Hij begreep dadelijk dat het catechetisch onderwijs weinig vruchten kon dragen, indien er geen onderwijs in de Bijbelse geschiedenis aan voorafging. En God zegende zijn arbeid, Wij konden hier met z'n drieën beginnen met 130 leerlingen. En het bleek al dadelijk dat er een vierde lokaal moest bijgebouwd worden in 't voorjaar van 1905. Deze bijbouw kostte slechts f 1300, voor ons een kleine som, maar in dien tijd een aanzienlijk bedrag. De offervaardigheid was echter groot (alleen aan school? kwam meer dan f 900 binnen). We hadden een beste penningmeester in broeder T. Visscher en de onderwijzerssalariissen waren klein. Het hoofd verdiende f 700, zijn vrouw f 300, W. Bulder f 500. Het rijk gaf voor 't hoofd f 360, voor de onderwijzers f 260, ~~dus kostte zij dan 't bestuur f 40, daarvoor gaf ze ook nog handwerkles.~~ Mijn benoemingsbrief is getekend door T. Visscher /? & A.L. Hekman. Ds. te Velde, mijn catechiseermeester te Varsseveld, is het middel in Gods hand geweest dat wij in Vroomshoop werden benoemd. Hij had Varsseveld verlaten en het beroep naar Bierum aangenomen. Ds. Bulder was voor 1904 predikant te Spijk en zoo leerden die twee elkander kennen. En toen Ds. te Velde op zijn vacantie reis naar de Krim ging en kennisjes in Heemse wilde bezoeken, trof hij het slecht doordat de familie niet thuis was.

3

"Kom, ik ga ds. Bulder in Vroomshoop eens bezoeken" dacht hij toen. Ds. Bulder vertelde van de plannen voor scholenbouw en ds. te Velde wist iemand, wiens vrouw de eerste tijd ook wel voor de klas zou kunnen staan. Er was dien avond bestuursvergadering en ds. te Velde beval ons aan, zoo als hij dat alleen kon. Wonderlijk zijn de wegen des Heeren.

Ik was destijds onderwijzer aan de Chr. School te Heurne van Dinxperlo, een school die al in 1871 geopend was, dus 34 jaar voor onze school. Ik moest solliciteren, omdat er in de buurt een christelijke school werd bijgebouwd en schreef naar Veenendaal en Wageningen. En juist toen ik een telegram wilde verzenden naar Veenendaal om proefles te geven, werd mij een brief van ds. te Velde ter hand gesteld waarin hij schreef dat ik maar z.s.m. naar Vroomshoop moest solliciteren. Van

Veenendaal en Wageningen kreeg ik de benoeming als onderwijzer, maar bedankte, omdat wij vast geloofden dat Vroomshoop zou volgen. En nooit heb ik later een oogenblik getwijfeld of de Heere had ons hier geplaatst om Zijn arbeider te zijn.

Het begin was moeilijk. Ons huis moest nog gebouwd worden. Vroomshoop had nog geen trein en geen harde weg. De kinderen moesten door de modder baggeren en kwamen 's winters dikwijls met natte voeten op school. Maar God zorgde. Ons huis kwam in 1905 klaar, het spoor in 1906, de harde weg in 1908. Dat was een hele verbetering. Maar het schoonste was dat de ouders het christelijk onderwijs lief kregen. Gedurig wees ds. Bulder op de dure roeping die zij bij de doop hadden afgelegd. De kerk collecteerde om de 14 dagen voor de school en al was het ministerie Kuypers in 1905 gevallen, de nieuwe schoolwet waarbij de minimum traktementen door het rijk werden betaald, was in veilige haven. Zonder die subsidie verbetering had Vroomshoop het, naar de mensch gesproken, niet kunnen volhouden.

4

Nu kon in januari 1907 ook de school in Beerzerveld geopend worden. Van de bestuursleden, die voor 41 jaren bij de opening der school aanwezig waren, is er niet één meer in leven. 's Laatste van hen ging H. de Groot heen op 83 jarige leeftijd, kort na het vierden van zijn verjaardag op 4 oktober jl. Wat kon hij met liefde vertellen uit die eerste jaren. Veel werk werd toen door die broeders verricht. We mogen gelooven dat ze nu zijn in 't Vaderhuis met zijn vele woningen. Een wolk van getuigen ligt rondom ons. We eeren nu ter gedachtenis en noemen daarom hun namen: De Jong uit Daarleveen, W. Oordt uit Beerzerveld, A.L. Hekman, ds. Ruiters die naar Amerika vertrokken en daar gestorven zijn. Verder T. Diek, G. Schmdt, A. van Dijken, G. Meester, C. Wind, T. Visscher, die penningmeester is gebleven tot 1920, toen de schoolwet de besturen financieel in de ruimte bracht en de derde school te Daarleveen kon gebouwd worden. G.J. Staarman, die lang secretaris is geweest en aan wie de school zoo heel veel te danken heeft, want hij was een man van veel invloed en met veel kennis van zaken, en eindelijk W. Dam en J. Kassies, die veel jaren onze bekwame voorzitter was. Ja God heeft wonderlijk gezorgd. In 1929 kon de school worden verbouwd. Dat was een heele verbetering, een pracht cadeau op het 25 jarig jubileum. Staarman was destijds secretaris en wethouder in de gemeente. De inspecteur, de burgemeester Beukenkamp, de raad, allen werkten mee om onze school te vernieuwen. En 't ging zo vlug.

Terwijl Beerzerveld zo lang had moeten tobben om een lokaal er bij te krijgen, ging het hier als van een leien dakje. Nooit zal ik vergeten wat G.J. Staarman toen heeft verricht voor de school, die al de liefde van zijn hart had. Ook hielp hij ons nog aan een harde weg voor de school. Die was nodig voor de markt, maar kon ook dienst doen voor de kinderen om te tolleren. Het speelterrein toch was veel te klein.

5

Later kwam ook hierin verandering. Mannes Dubbink was zoo goed zijn huis met de bijbehorende grond aan het schoolbestuur te verkopen en de kinderen kregen toen een pracht speelplaats. Door de opening van de school te Daarleveen liep het kindertal terug tot 120, maar ook nu bleef God zorgen. De school hield het getal onderwijzers. Ging er echter één weg, dan mocht geen nieuwe benoemd worden. Allen bleven tot het getal kinderen weer flink steeg. In 1930 werd de Hervormde school geopend. Dat kostte ons ook een kleine 20 leerlingen, maar die heb ik met zooveel liefde afgestaan, omdat een eigen school voor onze hervormde broeders het eenige middel was om het Christelijk onderwijs tot grootere wasdom te brengen. Voor onze school, de Coksiaanse, waren veel menschen zoo bang gemaakt, maar voor een eigen school ging dat niet meer. O wat een zegen voor Vroomshoop was ook die school. Ik heb God er menigmaal voor gedankt, vooral toen er een hoofd benoemd was die zelf de gereformeerde belangen lief had en met wien ik zoo menig keertje van hart tot hart mocht spreken. In Vroomshoop is veel veranderd na 1904. Het getal inwoners is toegenomen, veel huizen werden gebouwd, het tweede geslacht nam de plaats der ouders in. Twee wereldoorlogen liggen tussen 1904 en 1946. En welk een verandering brengt een oorlog niet teweeg, ook bij de kinderen. De oorlog van 1914 ging langs ons heen, maar de laatste wereldoorlog heeft

zooveel bloed en tranen gekost. Toen de Duitschers des 10-den mei ons land binnenvielen, was ik ziels bedroefd. Ik vond het zo vreeselijk dat we door dat goddelooze rijk werden geknecht. En van stonde aan nam ik nu voor alles te doen wat de dwingeland onaangenaam kon zijn. Ds. Broek Roelofs

6

had mij ter lezing gegeven de lijvige brochure van prof. Anema, getiteld: het collectivisme. Nog ben ik daar dankbaar voor. Ik wist nu wat we van het NSB te wachten hadden. Ik heb tegen menigeen gezegd: "de duivel kan niet anders dan liegen, maar de Duitschers doen niet anders dan liegen en bedriegen, stelen en roven". En toen ik in 't begin zo terneergeslagen was, heeft ook God mij gehoord met de woorden uit psalm [68:11](#). Gewis hoe hoog de nood mag gaan, God zal Zijns vijands kop verslaan, dien harigen schedel vellen, die trots, wat heilig is, onteert en daar hij schuld met schuld vermeert, zich tegen Hem durft stellen. De Heer heeft Zelf ons toegezeid, 'k zal u door macht en wijs beleid, uit Bazan wwer doen komen. U zullen als op Mozes bee, wanneer uw pad loopt door de zee, geen golven overstromen.

En als Hitler stond te brallen voor de radio over het 1000-jarig rijk van de NSB sprak, dacht ik aan Nebukadnesar, die op de muren van zijn paleis wandelde in hoogmoed uitriep: Is dat niet het groote Babel, dat ik gebouwd heb tot een huis des koninkrijk door de strekte mijner en ter eere mijner heerlijkheid. De machtige koning der aarde werd van de menschen verstooten en al gras als de dieren[zin loopt niet]

En toen hij stierf, werd in het doodenrijk gehoord: "Hoe zijt gij uit de hemel gevallen, morgenster, gij zoon des dageraads, hoe zijt gij ter aarde nedergehouden, gij de de heidenen krenktet".

Op school heb ik meer dan eens tegen de kinderen gezegd: "Van de 1000 jaar van het rijk van Hitler zullen waarschijnlijk 2 nullen afgeveegd worden". Het was een moeilijke tijd voor ieder goed Nederlander, ook voor de onderwijzers en besturen.

7

Maar God heeft doorgehouden en 't is alleen aan Zijn goedheid te danken, dat wij niet vernield zijn. Ontzettend sterk was Duitschland en wij moesten steeds voorzichtiger zijn. Professor van Gelder, die enkele weken geleden overleden is, was een moedig man. Hij herbergde een Joodse rabbi met diens vrouw in zijn woning, maar zeide toch op een geheime samenkomst: "Toen Daniël in de leeuwenkuil was opgesloten, trok hij die wilde beesten niet bij hun staart". Dat mochen wij ook niet doen, maar besturen en onderwijzers hebben moedig stand gehouden, niet alleen in Vroomshoop en omgeving, maar 't gehele land door, toen de vrijheid van lesvorming? in 't gedrang kwam.

O, wat zullen den Heere vergelden voor Zijn genadige bewaring. Ik had geen enkel NSB kind in de klas en als onderwijzers dachten we allen precies gelijk over het duivelsch regiem. Hoe menigmaal zongen de kinderen biddend: "Geef 't wild gediert', dat niets in 't woen ontziet, de ziele van Uw tortelduif niet over, laat, groote God, om een gehaten rover Uw kwijnend volk niet eeuwig in 't verdriet. [[Psalm 74:18](#)] Dat elk verdrukt Uw bijstand eens erlang, Laat, laat Uw volk niet schaamrood wederkeren.

Maar wil van hen ellend' en nooddruft weren. Opdat z' Uw naam verheffen in gezang. [vers 20]

In de boeken over Vaderlandse geschiedenis heb ik nooit iets laten veranderen. Alleen 't portret van Hare Majesteit moest van de muur. Maar Willem van Oranje, de Koningin Moeder en ds. Kuyper met zooveel helden uit de schoolstrijd bleven hangen.

Van degenen die aan onze school onderwijs hebben gegeven, zijn er zoover ik weet, slechts 2 overleden, nl. mijn eerste vrouw

8

die 28 december 1918 van ons ging na een smartelijk lijden van 1 maand aan de Spaansche Griep en meester ?, die in Tailand het leven liet, omdat de Japanners onze menschen onderdrukten en tyranniseerden zoals Faro al de kinderen Israëls deed, neen nog erger, want de mensch schijnt ook in de boosheid nog toegenomen te zijn. Onze Hemelsche Vader?

Voor mijn vrouw stierf, had ze 5 maal hardop gezegd: "jullie kunt mij niet missen, maar de Heere zal voor jullie zorgen". En die bede werd kennelijk verhoord. Ik dacht toen dat ik nooit weer gelukkig kon

worden, maar God bracht als? mij wederom een vrouw toe en ik moet nu zeggen: "De Heere heeft de tranen gedroogd en een? des lofs geschonken voor een benauwden geest.

Van de nog levende onderwijzers maakten de meesten goede promotie. Mr. Bulder werd in 1920 tot hoofd te Daarlerveen benoemd. Bosma werd hoofd te Nieuw Balinge, later te Sebaldeburen, Evers te Nijkerk.

Eén van de onderwijzers moest alleen het zangonderwijs leiden, want het hoofd der school was daartoe niet in staat. Mr. Bulder meende dat het nog wel te leeren was, maar 't ging niet. Dat was voor mij een scherpe doorn in het vleesch. Bijbelse geschiedenis moet het hoofdvak op onze scholen blijven en ik ben God nooit genoeg danken dat ik zoveel malen uit Zijn woord heb mogen vertellen. In de Vaderlandse geschiedenis heb ik de kinderen mogen inprenten: "'t Is plicht dat iedere jongen voor de onafhankelijkheid van zijn geliefde Vaderland de beste krachten inzet. En het doet nog mijn hart goed dat zoveel van de ondergrondse strijdkrachten in onze omgeving leerlingen van onze school waren.

9a

God heeft de meesten gespaard. Maar ook vielen er door het oorlogsgeweld. Met eerbied en weemoed staren we hen na, zoals Jan v.d. Haar, Geert Oosterveen, Fokkert, Wietse Hof en niet te vergeten Jan Broek Roelofs, die in 't laatste verlof de kinderen zoo mooi vertelde over Indië. Jan was de vriend van mijn zoon Louis en kwam vaak bij ons aan huis.

Onze God troostte de diep bedroefde ouders, de weduwen en weezen. Van de schoolkinderen zijn er door Gods goedheid weinig overleden in de laatste 20 jaar, maar één. Wel waren schoolkinderen nabij den dood, maar dan hoorde God de gebeden.

En wat zal ik nog meer zeggen? Zie 9b en 9c. Ik bedank de ouders voor het vertrouwen dat ze in mij gesteld hebben. Ik ben zo innig blij dat mijn opvolger meester van Duyn bij u bekend en geliefd is. Mijn zonden, ook in het schoolleven, zijn vele. Kan ook een schoolmeester zalig worden? Ja, omdat het bloed van Jezus Christus reinigt van alle zonden.

Het werk van een onderwijzer is moeilijk. Het liefste wat ouders hebben, vertrouwen ze aan hem toe. Maar Broeders en Zusters vergeet nooit dat gij van God geroepen zijt uw kinderen ook zelf te onderwijzen. Zendt ze geregeld naar school, later naar de catechisatie, doe het bidden en weest in woord en wandel voor uw kinderen, een ? van Jezus Christus. De strijd voor 't geloof wordt steeds zwaarder omdat de duivel rondgaat als een briesende leeuw om ons en onze kinderen te verslinden. Maar als in den moeilijken strijd het gebed zich vermenigvuldigt, zal onze God, de God van ons allen ? het U doen gelukken.

9b

Zal ik verhalen van de kerkelijke strijd, de strijd tegen het verhuren van zitplaatsen, in welke strijd het hoofd der school een werkzaam aandeel had. Hij deed mee, niet uit lust tot strijden, maar omdat men zijn medewerking vroeg en het heil der kerk het vorderde. Het zitplaats verhuren was wel een gemakkelijk middel voor de Kerk om aan geld te komen, maar nu gingen de gegoeden met de beste plaatsen schuiven en de prijs werd bepaald door de concurrentie, net als op de markt. Waren er te weinig zitplaatsen, dan was de huurprijs hoog en 't gevolg was dat de kinderen uit de kerk bleven. Dat mocht niet en daarom hebben we volgehouden tot de kwestie voor de particuliere synode kwam, waar wij (broeders? Kassies, Schmidt? en ik) niet bezwaarden maar bewaarden werden genoemd door ds. Schoemakers van Kampen. De synode nam met algemeene stemmen aan dat er een deputatie (ds. Lugtigheid van Nijverdal, ds. ? van Kampen en mijnheer ? van Almelo) te Vroomshoop kwam en een samspreking hield met de kerkenraad en ons, wat tot gevolg had dat de rust terugkeerde. En na het horen van ds. Bulder werd door de kerkenraad het plaatsen verhuren afgeschaft. G.J. Staarman vooral begreep: Als het getij verloopt, verzet men de bakens. En ds. Broek Roelofs had niet één haar op zijn hoofd dat er aan dacht het plaatsen verhuren weer in te voeren. Hij werkte zo, dat Daarle, Beerzerveld, Daarlerveen en Sibculo zelfstandig werden en het overblijvende Vroomshoop vrijwillig zooveel voor de Kerk offerde dat de financiën thans er duizend maal beter

voorstaan dan die des rijks. Bijna geen enkele gemeente in de omgeving neemt het nog voor plaatsen verhuren op. Maar Vroomshoop had de ? gegeven. God gaf genade en eere.

9c

En zal ik nu nog vertellen van de stichting van het Christelijk Lyceum te Almelo. Toen mijn eerste vrouw stierf, zeide ze op den laatsten dag van haar leven: "Wanneer in Almelo geen gelegenheid komt voor verdere studie (mijn oudste zoon was 12½ jaar), dan moet je maar solliciteren. Ik had al en heb ze nog bewaard brieven met aanbevelingen van ? ? en districts schoolopziener, maar heb ze niet behoeven te gebruiken. Enkele weken na mijn vrouws overlijden kwam de boodschap uit Almelo dat er een Christelijke HBS of Christelijk Lyceum zou komen. Welk een blijdschap. Ook weer een gebedsverhoring. Maar bidden en werken hoort bij elkaar. Ik had vroeger met mijnheer Hartteman? al over een Christelijke HBS gesproken, maar deze meende toen dat het nog niet kon. Hij ging echter aan 't werk, hij gaf de stoot? En toen ds. de Visscher? Almelo bezocht, de plaats waar hij vroeger predikant was geweest, werden de plannen Zijne Excellentie voorgelegd en deze antwoordde: "Als je de zaken zoo aanpakt, zullen jullie slagen. In Vroomshoop en omstreken werd door mij f 300 aan ledengeld per jaar opgehaald. Dat Christelijk Lyceum, 't welk met een zeer klein getal leerlingen begon is nu gegroeid tot een school met bij de 300 leerlingen. Ook voor onze predikanten was het een uitkomst. Zonder deze inrichting voor Middelbaar [onderwijs] te Almelo zou hoogstwaarschijnlijk ook ds. Broek Roelofs voor het beroep van Vroomshoop hebben moeten bedanken. En nu zal ik niet meer noemen, want de tijd ontbreekt en ik wil u niet al te zeer vermoeien.

10

Mij rest nu nog een kort woord van dank uit te spreken tot:

1. Ds. Broek Roelofs
2. Het bestuur der school en de oudercommissie
3. Burgemeester Bramer (3b onze inspecteur)
4. De onderwijzers en onderwijzeressen handwerken? (4a W. Pot, W. Bulder en v.d. Veen)
5. De schoolschoonmaaksters (vrouw Praas?, Hento)
6. De timmerman, schilder, smid en loodgieter van de school
7. Allen die ons voorzien hebben van de nodige levensbehoeften in de moeilijke jaren

Nooit kunnen we deze weldaden vergelden.

Plannen voor de toekomst heb ik wel, of ze uitgevoerd kunnen worden, weet God alleen. Ik wil gaarne lezen en toenemen in de kennis van Gods woord en de leer die naar de Godzaligheid is. Maar ik zou ook gaarne de ouders en oud-leerlingen blijven bezoeken. Hun woorden hebben mij menigmaal getroost als ik moedeloos was. De God nu aller genade aan wien we alles voor het tijdelijke en eeuwige leven danken, blijve onze leidsman tot aan - tot over 't graf. En als we eenmaal met U moge staan voor de troon van het Lam, laten we dan nu God bidden, dat we daar mogen staan met al die kinderen door God ons gegeven, om eeuwig met al de ? door Jezus bloed Hem op volmaakte wijze te loven.

Ik heb gezegd.